

INSTITUTUL NATIONAL AL JUSTITIEI

*Anexa nr.7
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.11/3 din 15 octombrie 2018*

CURRICULUM
la disciplina
„EXEPRTIZA JUDICIARĂ”
(*candidați la funcția de judecător și procuror*)

AUTOR:
Olga Cataraga,
Director, Centrul Național de Expertize Judiciare,
Ministerul Justiției
Formator INJ

_____ **AVIZAT**
Șef Direcție instruire și cercetare
Alexandra NICA

I. PRELIMINARII

Rolul expertizei judiciare în cadrul probatorului sporește odată cu necesitatea obținerii prin metode științifice a datelor care au importanță pentru stabilirea adevărului și rezolvarea cauzelor penale, civile și contravenționale. Actualmente, circa 90% din cauze pot fi soluționate corect, aplicându-se rezultatele expertizei judiciare (a unui gen sau mai multe). În același timp, în întreaga lume și în special în Europa, în domeniul de expertiză judiciară este pus accent pe implementarea sistemelor de management (SM) adecvate, pentru a oferi rezultatelor examinărilor obținute prin aceste mijloace o credibilitate incontestabilă.

Cât de mult nu se vor strădui experții judiciari să ofere servicii calitative beneficiarilor, fără o conlucrare eficientă cu ordonatorii de expertize judiciare (organele de urmărire penală, instanțele de judecată, persoanele fizice și juridice), cu referire la respectarea cerințelor de prezentare a obiectelor necesar de expertizat, conținutul actului ordonator, dar și formularea sarcinilor către expert, nici cel mai performant sistem de management nu va putea asigura oferirea produselor (expertizelor) cu adevărat calitative, care să servească ca fundament științific probatorului și să ajute la soluționarea cauzelor investigate în timp optim.

În acest context ne propunem scopul formării abilităților necesare viitorilor procurori și judecători în vederea manipulării și aplicării expertizei în calitate de procedeu probatoriu.

Nu mai puțin importantă este și cunoașterea tuturor tipurilor și specialităților de expertize judiciare, obiectelor și obiectivelor lor.

Viitorilor procurori și judecători le vor fi formate competențe și abilități necesare procesului de numire și efectuare a expertizelor pe categorii de cauze, faze procesuale; cunoașterea specificului pregătirii obiectelor de expertizat, în funcție de gen de expertiză, formularea sarcinilor expertului, de a întocmi ordonanțe și încheieri de dispunere a diferitor tipuri de expertize, de a aprecia oportunitatea numirii anumitor tipuri de expertize, de apreciere juridică a raportului de expertiză. În același timp, audienților le vor fi formate competențe de interpretare științifică a probelor materiale și urmelor ridicate de la fața locului și abilități de utilizare a acestora în scopul dovedirii adevărului judiciar.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei audienții vor obține următoarele competențe:

- Să poată identifica conceptele de bază cu care se operează în cadrul expertizei judiciare;
- Să poată determina fără echivoc noțiunile “cunoștințe speciale”, “specialist”, “expert judiciar”, “expertiză judiciară”, “obiect al expertizei judiciare”, “obiective ale expertizei judiciare”;
- Să obțină cunoștințe și abilități practice de operare cu noțiunea de ”identificare criminalistică” și ”diagnosticare criminalistică” în activitatea de utilizare a expertizei judiciare în procesul de dovedire;
- Să obțină cunoștințe despre criteriile de clasificare a expertizelor judiciare;
- Să obțină cunoștințe și abilități practice de dispunere a expertizelor judiciare;
- Să poată diferenția competențele expertizelor judiciare;
- Să poată formula sarcinile către expertul judiciar, reieșind din materialele puse la dispoziția acestora;
- Să acumuleze deprinderi practice de pregătire a obiectelor pentru dispunerea expertizelor judiciare de diferit gen (conform nomenclatorului și altele, absente în acesta)
- Să poată identifica competențele expertului judiciar;
- Să cunoască statutul procesual al specialistului și expertului judiciar;
- Să cunoască formele de raportare a rezultatelor examinărilor efectuate de către specialist și expertul judiciar;
- Să poată utiliza informația obținută la interpretarea științifică a urmelor și mijloacelor materiale de probă, în scopul dovedirii adevărului judiciar;

- Să poată aprecia din punct de vedere juridic rapoartele de expertiză judiciară și de constatare tehnico-științifică.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil:

- să înțeleagă rolul expertului judiciar în procesul de justiție penală și civilă;
- să înțeleagă noțiunea de “cunoștințe speciale” și modul lor de utilizare în procesul judiciar;
- să determine deosebirile privind limitele competenței expertului judiciar și a specialistului;
- să cunoască metodica generală de efectuare a expertizelor judiciare;
- să cunoască particularitățile de dispunere a diferitor tipuri de expertize judiciare (simple, suplimentare, repetate, complexe, pluridisciplinare, în comisii, cu multe obiecte, etc.) și de pregătire a materialelor pentru prezentare expertului;
- să cunoască cerințele față de prezentarea spre examinare a obiectelor, în cazul dispunerii expertizelor conform nomenclatorului, dar și în cazul dispunerii altor genuri, absente în nomenclator;
- să cunoască informația posibil de extras în urma interpretării științifice a urmelor și mijloacelor materiale de probă;
- să cunoască principiile de apreciere a rapoartelor de expertiză judiciară și de constatare tehnico-științifică.
- să perceapă obiectul și principiile disciplinei expertiza judiciară;
- să diferențieze tipurile de expertize judiciare;
- să identifice asemănările și deosebirile dintre expertiza judiciară, extrajudiciară și nejudiciară;
- să dispună expertize judiciare conform nomenclatorului și altele, care nu sunt în nomenclator;
- să formuleze sarcini de expertiză la dispunere a diferitor tipuri de expertize judiciare;
- să perfecteze ordonanțe de dispunere a expertizelor judiciare;
- să aplice cerințele către pregătirea obiectelor pentru dispunerea tuturor tipurilor de expertize;
- să identifice competențele expertului judiciar în cadrul soluționării întrebărilor înaintate în actul ordonator;
- să identifice potențialele erori în aplicarea de către expert a metodei generale de efectuare a expertizelor judiciare;
- să aprecieze raportul de expertiză în funcție de specialitatea de expertiză și tipul expertizei;
- să identifice lacunele din legislația din domeniu și să facă propuneri de modificare a acesteia;
- să propună îmbunătățiri la modul de raportare a rezultatelor cercetărilor efectuate de către specialist și expertul judiciar;
- să propună domenii de dezvoltare a expertizei judiciare în funcție de necesitățile procesului judiciar.

IV. ADMINISTRAREA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE

Denumirea disciplinei	Formator	Semestrul	Total ore	Ore curs	Ore simulative	Evaluarea
Expertiza judiciară	Cataraga Olga	I	36(12/24)	12	24	Evaluare continuă/ Examen final

V. TEMATICA SIMULĂRILOR ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR ÎN ACTIVITĂȚILE DE SIMULARE

Nr. d/o	TEMATICA	Ore curs	Ore simulative
1.	<p>Noțiuni introductive privind termenul “cunoștințe speciale”. Expertiza judiciară. Criterii de clasificare a expertizei judiciare. Rolul expertului judiciar și al specialistului în procesul judiciar penal și civil.</p>	2	-
2.	<p>Limitele de competență ale expertului judiciar. Expertiza complexă. <i>Ore curs:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Principiile de formulare a întrebărilor pentru dispunerea expertizelor judiciare; • Întrebări tip pentru diferite specialități de expertiză.; • Determinarea obiectivelor expertizei. • Pregătirea materialelor necesare efectuării expertizei, cerințe generale. • Alegerea expertului/instituției pentru dispunerea expertizei. <p>Subiecții oficiali ai expertizei judiciare.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Audierea expertului. • Aspecte contemporane privind expertiza complexă. <p><i>Activități simulative:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Să utilizeze diferite forme de ajutor acordate de specialist și expert în justiția penală; • Să expună principiile generale de formulare a obiectivelor de expertiză; • Să determine tipul de expertiză necesar de a fi dispus în baza circumstanțelor deținute; • Să organizeze activitatea de obținere a materialelor necesare pentru dispunerea expertizei; • Să organizeze activitatea de colectare a mostrelor; • Să aprecieze subiectul/subiecții căruia/ -ora va dispune efectuarea expertizei; • Să stabilească posibilitățile de interpretare științifică a anumitor urme și mijloace materiale de probă, pentru utilizarea lor în dovedirea adevărului judiciar; • Să deosebească expertiza complexă de cea în comisie și pluridisciplinară 	2	2
3.	<p>Particularități de pregătire a obiectelor de expertizat și celor pentru comparație în cazul expertizelor conform nomenclatorului (HG 195 din 24.03.2017);</p> <p><i>Ore curs:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Clasificarea generală a obiectelor de expertiză 	2	8

	<ul style="list-style-type: none"> • Clasificarea obiectelor de expertiză, funcție de genul expertizei: • Expertize criminalistice tradiționale • Expertize chimico-criminalistice • Expertize biologice • Expertize economico-ingineresti • Expertize tehnico-ingineresti; • Expertize psihiatrico-legale <p><i>Activități simulative:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Să clasifice obiectele expertizei judiciare după criteriile generale și specifice • Să expună principiile generale de clasificare a obiectelor de expertiză; • Să determine tipul de expertiză necesar de a fi dispus în baza obiectelor de expertiză; • Să însușească particularitățile de pregătire a obiectelor necesare pentru dispunerea expertizelor, în funcție de gen; • Să însușească delimitarea obiectelor, în funcție de rolul acestora în examinarea de expertiză 		
4.	<p>Disponerea expertizei judiciare. Perfectarea actelor ordonatoare pentru diferite tipuri de expertiză.</p> <p><i>Ore curs:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Formularea obiectivelor de expertiză • Calificarea obiectelor expertizei (de examinat și pentru comparație); • Pregătirea obiectelor pentru dispunerea expertizei; • Perfectarea actelor ordonatoare. • Cerințe față de actele de ordonare a expertizelor, în funcție de tipul expertizei. <p><i>Activități simulative:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Să formuleze obiective de expertiză • Să însușească calificarea obiectelor expertizei (de examinat și pentru comparație); • Pregătirea obiectelor pentru dispunerea expertizei; • Perfectarea actelor ordonatoare. • Cerințe față de actele de ordonare a expertizelor, în funcție de tipul expertizei. 	2	8
5.	<p>Noțiuni despre metodica de efectuare a expertizei judiciare principii de apreciere a raportului de expertiză</p> <p><i>Ore curs:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiune de metodologie, metodă și metodică de efectuare a expertizei judiciare; • Clasificarea metodelor și metodicilor de efectuare a expertizei judiciare; • Metoda generală de efectuare a expertizei judiciare; 	2	4

	<ul style="list-style-type: none"> • Etapele metodicii generale de efectuare a expertizei judiciare și sarcinile acestora; • Metodicile-tip de efectuare a expertizelor judiciare • Metode tehnico-științifice utilizate la efectuarea expertizei judiciare; • Raportul de expertiză judiciară, structura și cerințele față de conținut; • Alte forme de raportare a rezultatelor examinărilor efectuate de expert și specialist; • Clasificarea greșelilor de expertiză; • Greșeli de examinare; • Greșeli cu caracter de perfectare a rapoartelor de expertiză Studierea RE, RCTȘ prin prisma ordonatorului; • Criterii de apreciere a RE și RCTȘ; • Modalități de apreciere. • Concluzii de apreciere a RE și RCTȘ • Principii de apreciere a raportului de expertiză și ale altor forme de raportare a rezultatelor examinărilor. <p><i>Activități simulative:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Să delimiteze noțiunile de ”metodologie”, ”metodică” și ”metodă” de expertiză; • Să însușească etapele metodicii generale de efectuare a expertizei judiciare; • Să însușească cerințele față de întocmirea unui raport de expertiză judiciară și ale altor forme de raportare a rezultatelor examinărilor; • Să poată delimita greșelile expertului de activități intenționate, nerespectarea metodicii; • Să însușească principiile și modalitățile de apreciere a raportului de expertiză și ale altor forme de raportare a rezultatelor examinărilor; • Să poată da apreciere juridică raportului de expertiză și ale altor forme de raportare a rezultatelor examinărilor. 		
6.	<p>Sisteme de management implementate în activitatea de expertiză judiciară</p> <p><i>Ore curs:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiuni de sisteme de management adecvate activității de expertiză; • Noțiuni generale de acreditare a instituțiilor de expertiză; • Cerințe generale pentru competența laboratoarelor de încercări și etalonări – SM SR EN ISO/CEI ISO 17025, • Evaluarea conformității Cerințe pentru funcționarea diferitor tipuri de organisme care efectuează inspecții - SR EN ISO/CEI ISO 17020. • Să înțeleagă cerințele sistemelor de management adecvate activității de expertiză judiciară; • Să înțeleagă beneficiile acreditării activității de expertiză judiciară • Să deosebească sistemul de management de metoda acreditată; 	2	2

	• Să înțeleagă și să poată aprecia corect concluziile expertului judiciar, formulate urmare a aplicării metodei acreditate și a celei fără acreditare;		
	Total	12	24

VI. METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE/RESURSE LOGISTICE

METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE	RESURSE LOGISTICE
<p>Scenariile conform cărora se vor petrece activitățile de simulare sunt elaborate de formator pe baza unor cauze și situații reale, însă nu se vor copia sau repeta.</p> <p>Scenariile sunt modelate astfel încât, pe lângă faptul că, vor implica situații des întâlnite în practică, vor scoate în prim plan subiecte complicate sau dificil de soluționat, ceea ce va implica (pentru audienți) un efort suplimentar de studiere a practicii judiciare, teoriei de specialitate etc.</p> <p>Scenariile nu vor include și actele procedurale care se întocmesc cu ocazia numirii și efectuării expertizelor.</p> <p>Scenariile vor fi întocmite astfel încât să includă posibilitatea participanților de a discuta și contesta argumentat și întemeiat actele respective.</p> <p>În cadrul activităților simulative se vor studia metodicile generale de efectuare a expertizei și a metodicilor-tip pentru diferite genuri de expertiză; rapoartele de expertiză și a altor forme de raportare a examinărilor; rapoartele de expertiză sub acreditare și se vor delimita de categoria celor care nu se află sub acreditare.</p> <p>Formabilii se vor familiariza cu SR EN ISO/CEI ISO 17020 și SM SR EN ISO/CEI ISO 17025, particularitățile de implementare a lor în activitatea de expertiză, beneficiile acreditării laboratoarelor și impactul asupra procesului judiciar.</p> <p>Simulările vor fi asistate de următorii specialiști:</p> <p><i>Anatolie Lăsâi, Mihail Tverdohleb, Adrian Cechin</i>, șefi LEJs din Centrul Național de Expertize Judiciare, Ministerul Justiției.</p> <p><i>Cazacu Vasile</i>, șef psihiatrie medico-legală CML</p> <p><i>Efim Obreja, Petru Sajin, Oleg Ziber, Lucia Chintea</i> - experți judicari de categorie superioară ai LEJs Centrul Național de Expertize Judiciare, Ministerul Justiției.</p> <p><i>Antoci Angela, Viorica Buccșa</i> experți judiciar de categorie superioară, Centrul de Medicină Legală.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ condiții special amenajate pentru simularea proceselor de efectuare a cercetărilor; ➤ echipament de înregistrare video și audio; ➤ o sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; ➤ acces la internet, materiale de birotică; ➤ după caz: tablă flip-chart, proiector.

VII. EVALUAREA

A. Evaluarea continuă a audientului se va face cu două note pe scara de la 1 la 10 pentru fiecare activitate de simulare în care este antrenat. O notă va fi acordată pentru calitatea actelor procedurale întocmite (individual sau în grup). A doua notă va fi acordată pentru calitatea prestației verbale.

La evaluarea activității scrise se recomandă luarea în calcul a următoarelor criterii:

- a) Cunoașterea, aplicarea și interpretarea normelor de drept material și procedural.
- b) Capacitatea de a rezuma și reda faptele.
- c) Capacitatea de a întocmi actele procedurale structurat și clar, în conformitate cu dreptul procedural național.
- d) Caracterul complex și plenitudinea documentelor.
- e) Corectitudinea soluției reținute în încheierea judecătorească și a concluziilor făcute.
- f) Aplicarea dreptului internațional și a normelor drepturilor omului.
- g) Veridicitatea și logica motivării.
- h) Limbajul și stilul de redare.

La evaluarea activităților verbale se recomandă luarea în calcul a următoarelor criterii:

- a) Cunoașterea, aplicarea și interpretarea normelor de drept material și procedural.
- b) Motivarea și caracterul adecvat al argumentelor.
- c) Modul de executare a obligațiilor și de exercitare a drepturilor care rezultă din calitatea procesuală atribuită în cadrul simulării;
- d) Corectitudinea aprecierii faptelor și a probelor;
- e) Corectitudinea reacției la situații neașteptate;
- f) Comportamentul în situații de conflict sau situații emoționale dificile;
- g) Corectitudinea, logica și ordinea adresării întrebărilor în cadrul audierilor;
- h) Calitatea strategiilor și tacticilor procesuale aplicate;
- i) Creativitatea;
- j) Aplicarea dreptului internațional și a normelor drepturilor omului;
- k) Veridicitatea, structurarea și logica expunerii verbale;
- l) Gestionarea timpului judiciar (pentru audientul care joacă rolul de judecător).

B. Evaluarea finală se va efectua prin examen compus dintr-un test electronic (întrebări teoretico-aplicative) și sarcina practică, care va consta în întocmirea unui act procedural.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE RECOMANDATE:

A. LEGISLAȚIE NAȚIONALĂ

1. Legea nr. 68 din 14.04.2016 “Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar”.
2. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18.04.2002;
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.122-XV din 14.03.2003;
4. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107 din XV din 6.06.2002;
5. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, adoptat prin legea nr.225-XV din 30.05.2003;
6. Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218-XVI din 24.10.2008;
7. Codul vamal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1149 din 20.07.2000;
8. HG 195 din 24.03.2017 “Privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare”;

B. LITERATURA DE SPECIALITATE

1. Alămoreanu Sorin, ”Problematika expertizelor criminalistice. Note de curs pentru studii de master.”, ed. Tampangiu, 2013;
2. Ionescu Lucian, Sandu Dumirtu, Identificarea criminalistică, editura științifică, București, 1990;
3. Munteanu maxim, ”Bancnota națională și valutară Între fals și authentic”, Chișinău, 2018;
4. Stancu Emilian, Criminalistica, vol-1, ed.III, editura ACTAMI, București, 1999;
5. Stoian Maria Georgeta, Contribuția expertizei fizico-chimice a probelor materialeșă probațiunea judiciară”, București, 2013;
6. Publicații periodice internaționale din domeniul teoriei și practicii expertizei judiciare.
7. Averianova T.V., Stacus V.F., Библиотека судебного эксперта, ISBN 978-5-9916-2509-8, 2013 г.;
8. Ищенко П.П., Специалист в следственных действиях. Уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты. Москва, Юридическая литература, 1990 г.;
9. Криминалистическая экспертиза, выпуск Y, YI, Высшая школа МООН СССР, Москва, 1969;
10. Россинская Елена, Галяшина Елена, Настольная книга судьи. Судебная экспертиза, Издательство: Проспект ISBN 978-5-392-13457-1, 2014 г.;
11. Россинская Елена, Галяшина Елена, Судебная экспертиза. Сборник документов, Издательство: Проспект, ISBN 978-5-392-12307-0, 2014 г.;
12. Россинская Елена, Судебная экспертиза. Типичные ошибки, Издательство: Проспект, ISBN 978-5-392-13423-6, 2014 г.;
13. Москвин, Аккредитация в судебной экспертизе. ISBN 978-5-93295-730-1, 2013 г.
14. SM SR EN ISO/CEI 17025:2006 și versiunea 2017;
15. SR EN ISO/CEI 17020:2012.